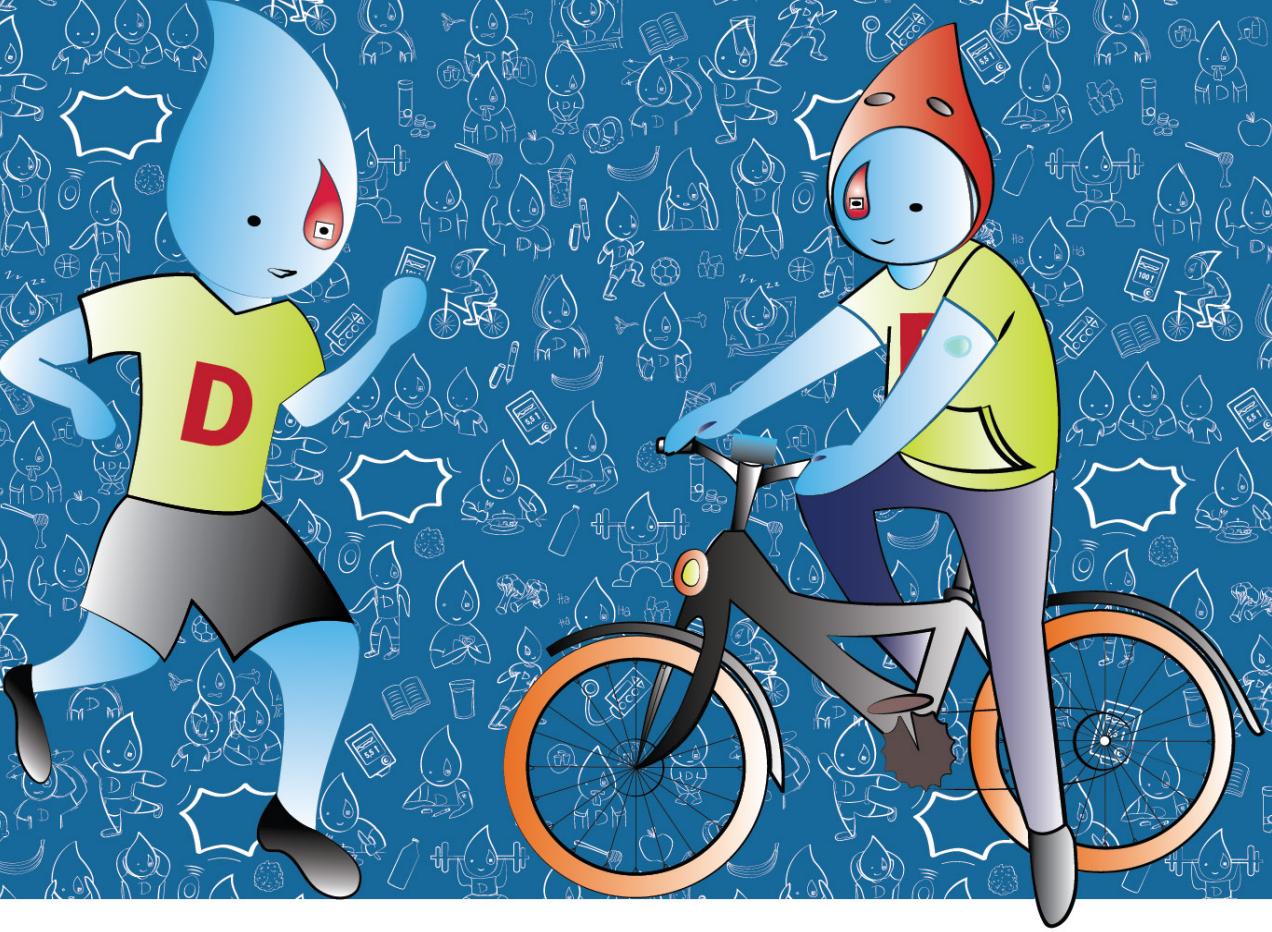

СРПСКИ

Супер Д се бави спортом

Дечји водич за тип 1 дијабетес и спорт

EMCA Studia

Супер Д се бави спортом

Дечји водич за тип 1 дијабетес и спорт

Створено као "Отворени образовни садржај"
Еразмус+ Пројекат
"Sports&Diabetes - Tackling Diabetes with Sport"

www.sportsanddiabetes.eu

Поред овог водича за децу постоји и водич за
омладину, родитеље, тренере/наставнике са више информација.

HAŠK Mladost & TSV Bayer 04
Zagreb & Leverkusen, 2022.

СУПЕР Д СЕ БАВИ СПОРТОМ
Дечји водич за тип 1 дијабетес и спорт

ГЛАВНИ МЕДИЦИНСКИ СТРУЧЊАЦИ
Maja Cigrovski Berković, M.D. Associate Professor
Felice Strollo, M.D. Professor

ПИСАЦ
Margaret Nicholls

ПОМОЋНИ СТРУЧЊАЦИ
Ines Jakopanec, patient expert
Christina Petrut, mag. psych.
Tihana Šadek, mag. nutr.
Alena Tatarević, mag. pharm.

УРЕДНИЦИ
Dunja Bračun, HAŠK Mladost
Sabine Dupont, IDF Europe
Natasha Kuhfuß, TSV Bayer 04

РЕЦЕНЗЕНТИ
Mia Bajramagić, medical student
Dr. Michael C. Riddell, PhD
Ana Špoljarić, patient expert
Bas van de Goor, patient expert

ИЛУСТРАЦИЈЕ И ГРАФИЧКИ ДИЗАЈН
Katerina Binovska
Ines Jakopanec

ПРЕВОД НА СРПСКИ
Marija Dimitrijević
Uroš Đerić
Jelisaveta Fotić

СУИЗДАВАЧИ
Hrvatski akademski športski klubovi Mladost
Sveučilišta u Zagrebu (HAŠK Mladost)
TSV Bayer 04 Leverkusen eV

ЕРАЗМУС+ СПОРТ ПРОЈЕКАТ
Sports&Diabetes - Tackling diabetes with sport

EMCA Studia
Званична библиотека ЕУМК (Европско удружење мултиспорт клубова) са седиштем у Бриселу, Белгији. ЕУМК студија окупља све публикације штампане од стране клубова чланица и постојећих пројекта.

Zagreb & Leverkusen, 2022.

ISBN 978-953-48192-19-8 (online) (HAŠK Mladost)

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Подршка Европске комисије у изради ове публикације
нужно не одражава ставове
комисије. Садржај публикације
одражава само ставове
аутора, и Комисија се не може
сматрати одговорном за било
какву употребу информација
садржаних у њој.

Водич и додатни материјали
доступни су у штампаној и
ПДФ верзији на енглеском,
немачком, хрватском,
италијанском и грчком језику,
али ће бити могуће пронаћи их и
на другим језицима на интернет
страницама пројекта:
www.sportsanddiabetes.eu

Здраво,

Ово је твој водич за спорт и дијабетес.
Попуни празна поља како би водич
постао лично твој. Ако жељиш,
покажи водич својим пријатељима и
саиграчима како би и они разумели
дијабетес.

www.sportsanddiabetes.eu

ДЕЧЈИ ВОДИЧ ЗА ТИП I ДИЈАБЕТЕС И СПОРТ

Прича 1

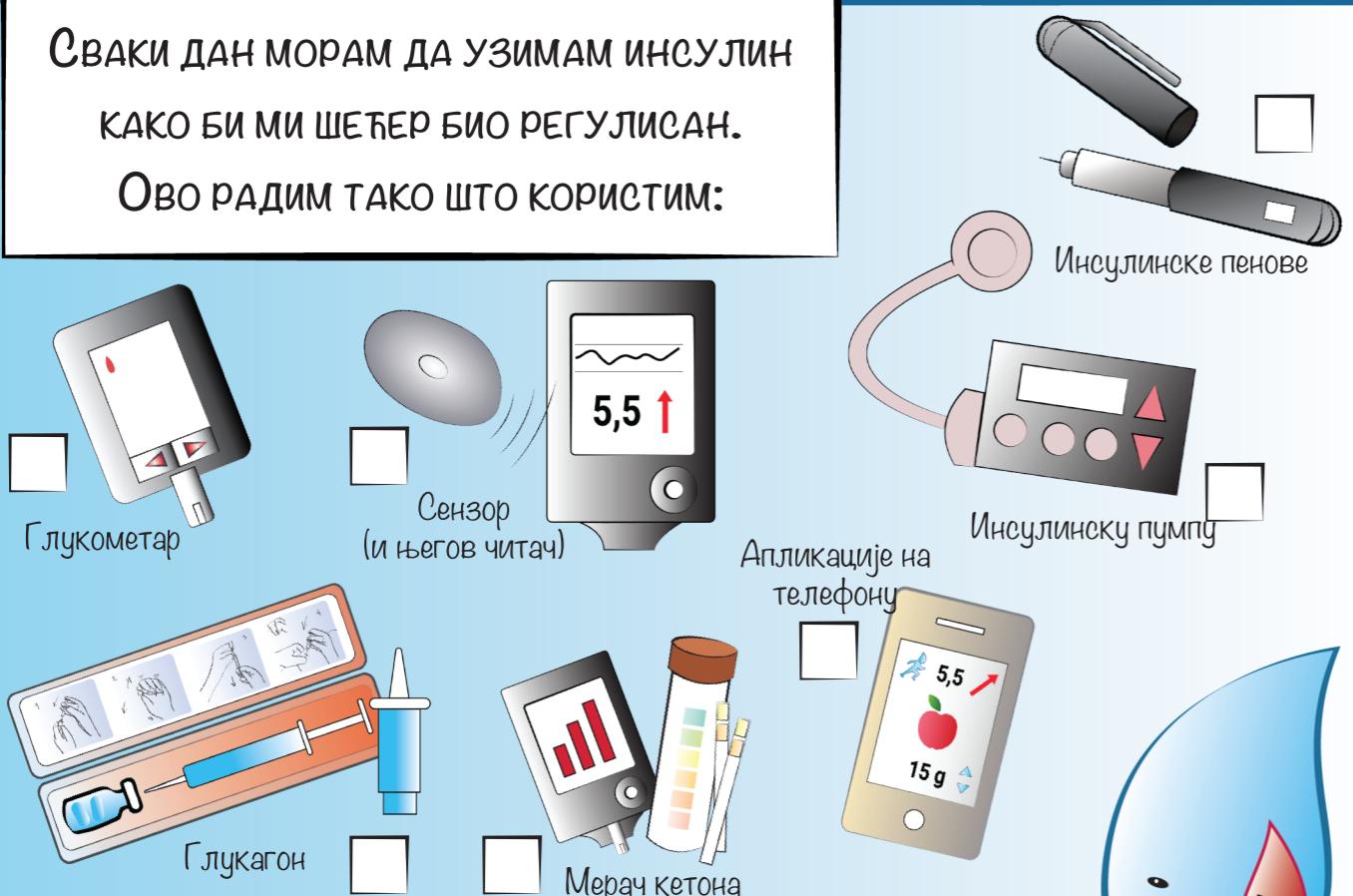
ДА, ЈА МОГУ ДА СЕ БАВИМ СПОРТОМ!

ТО ШТО ИМАМ ДИЈАБЕТЕС ЗНАЧИ ДА МИ ЈЕ ШЕЋЕР У КРВИ ПОНЕКАД ПРЕВИСОК ИЛИ ПРЕНИЗАК. НИКО НЕ ЗНА ЗАШТО ТАЧНО НЕКИ ЉУДИ ДОБИЈАЈУ ТИП I ДИЈАБЕТЕС. НИКО НИЈЕ КРИВ ШТО ИМА ДИЈАБЕТЕС.

СВАКИ ДАН МОРАМ ДА УЗИМАМ ИНСУЛИН КАКО БИ МИ ШЕЋЕР БИО РЕГУЛИСАН.

Ово радим тако што користим:

Ово ми помаже да будем здрав и јак.

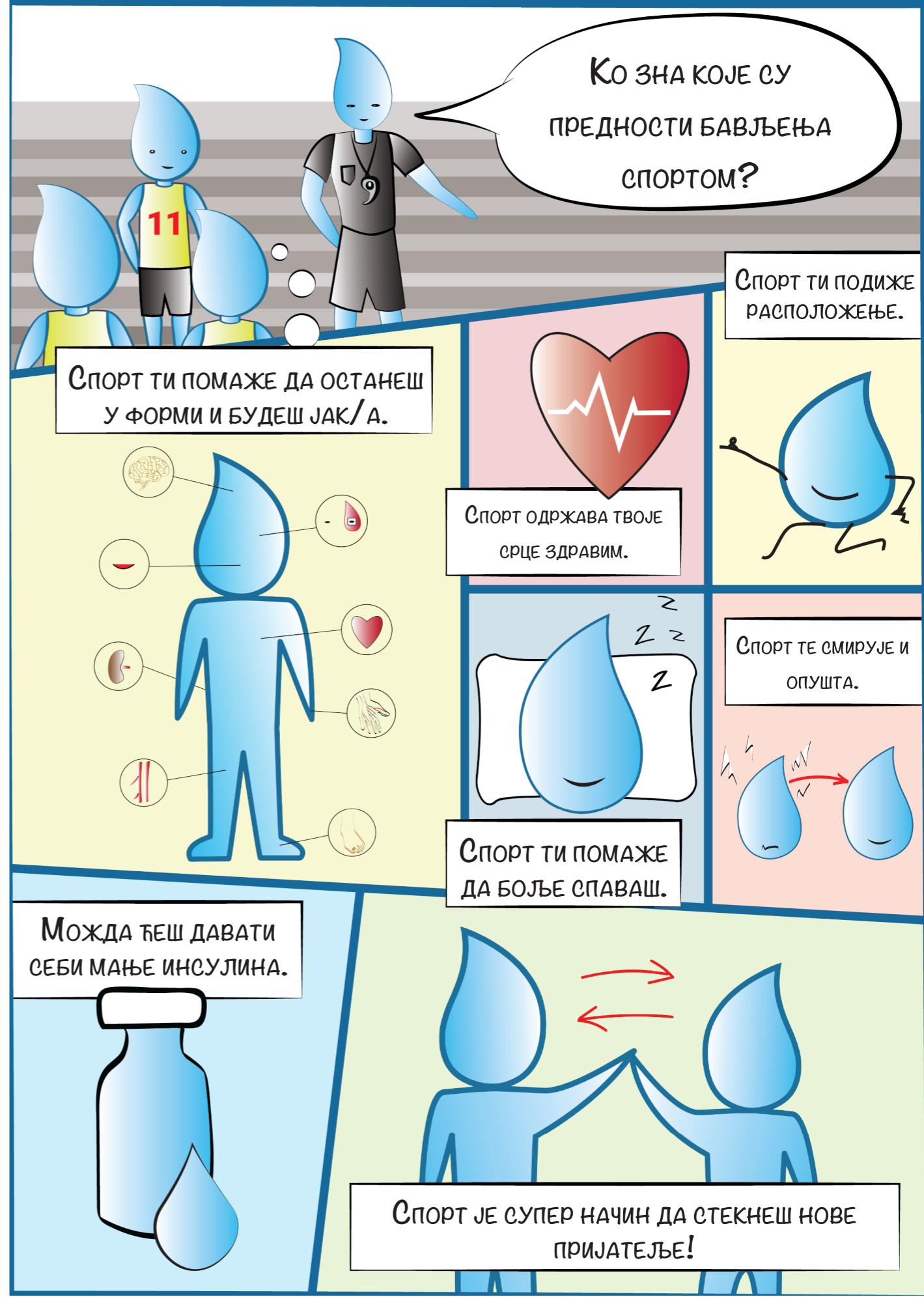
Означи оно што ти користиш

ДА ЛИ МОЖЕШ
ДА СЕ БАВИШ
СПОРТОМ?

ДА, МОГУ ДА
ТРЕНИРАМ КАО И СВИ
ДРУГИ!

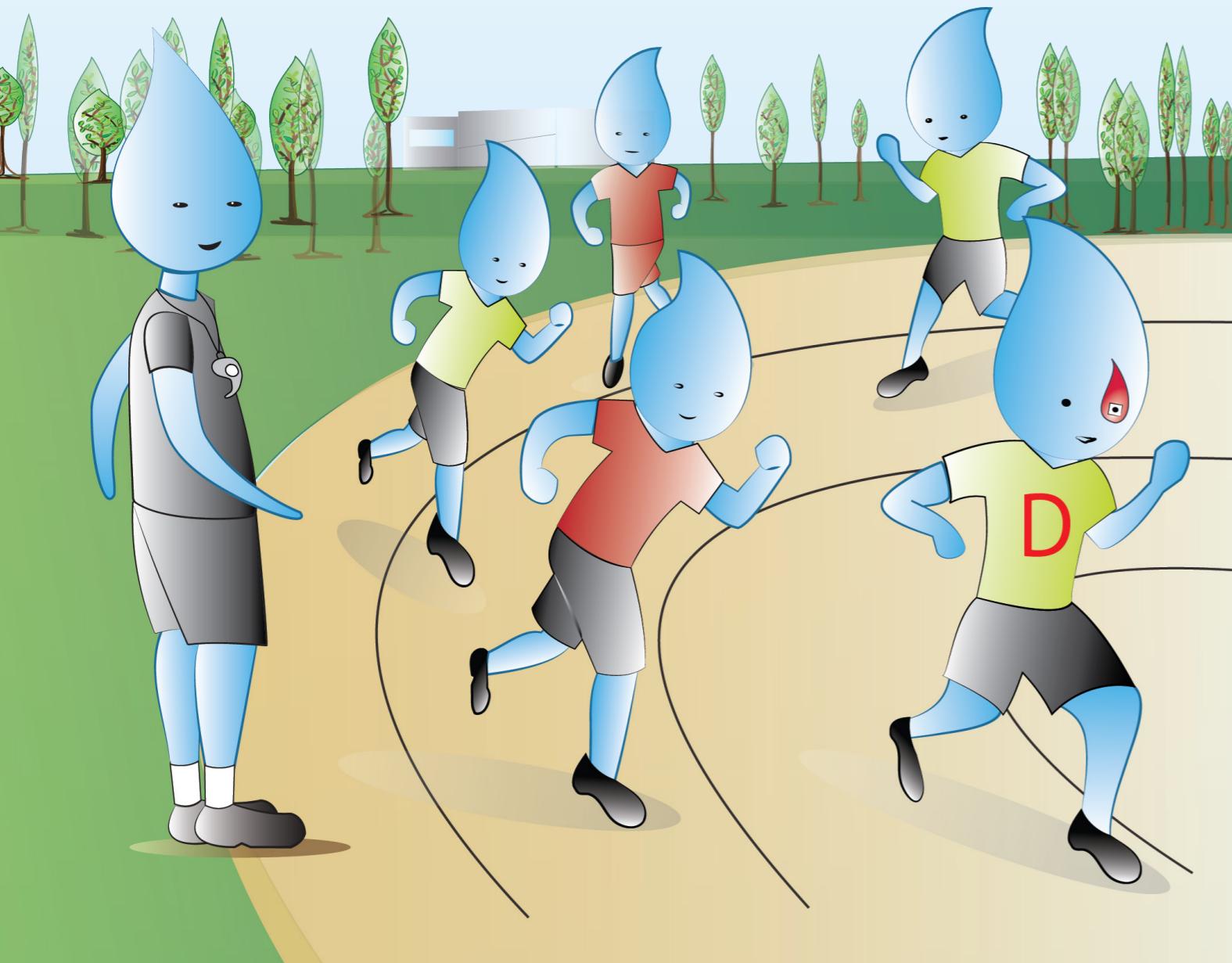
ДА ЛИ ЗНАШ?

ДИЈАБЕТЕС СЕ НЕ МОЖЕ ИЗЛЕЧИТИ АЛИ
СЕ МОЖЕ ДРЖАТИ ПОД КОНТРОЛОМ.

Прича 2

ШТА РАДИТИ ТОКОМ ТРЕНИНГА

ПРЕ БАВЉЕЊА СПОРТОМ,
МОРАМ ДА СЕ ПРИПРЕМИМ.

ПРВО ПАКУЈЕМ СВОЈУ ТОРБУ ЗА
ТРЕНИНГ И ПРОВЕРАВАМ ДА ЛИ
ИМАМ СВЕ ШТО МИ ЈЕ ПОТРЕБНО ЗА
ДИЈАБЕТЕС. ОВО ЈЕ МОЈА ЛИСТА:

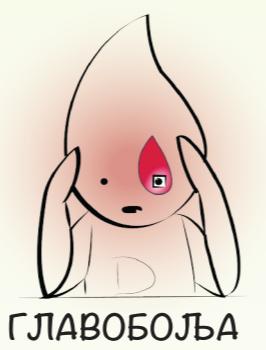
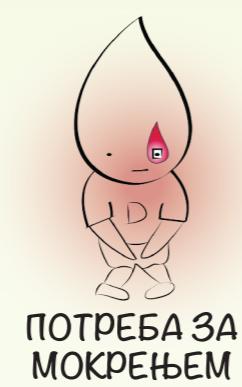
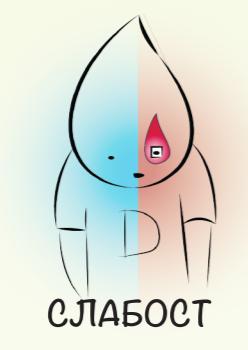
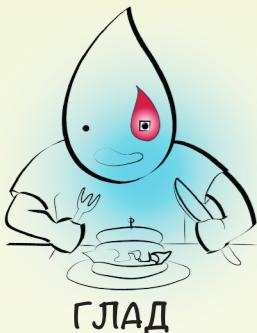

ПРИПРЕМА

СВЕ О ХИПО И ХИПЕРГЛИКЕМИЈАМА

ОДАБЕРИ
СИМПТОМЕ

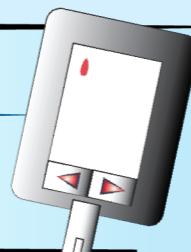

Други симптоми:

ДАКЛЕ ОВИ СИМПТОМИ ЗНАЧЕ ДА СИ
ХИПО / ХИПЕР. ХАЈДЕ ДА ПРОВЕРИМО
ТВОЈ НИВО ШЕЋЕРА У КРВИ.

АКО САМ ХИПО

ИСПОД 5 ММОЛ/Л
90 МГ/ДЛ

СТАЈЕМ СА ТРЕНИНГОМ НА
НЕКО ВРЕМЕ.

УЗИМАМ 15 ГР БРЗО ДЕЛУЈУЋИХ
УГЉЕНИХ ХИДРАТА И ЧЕКАМ
15 МИНУТА НАКОН ЧЕГА ОПЕТ
ПРОВЕРАВАМ НИВО ШЕЋЕРА У КРВИ.

ИЛИ ПРАТИМ КОРАКЕ У МОЈОЈ
ХИПО ТАБЕЛИ.

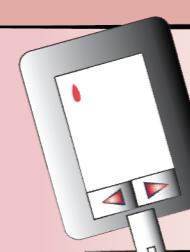

ДА ЛИ ЗНАШ?

ХИПО ЈЕ СКРАЋЕНИЦА ЗА
ХИПОГЛИКЕМИЈУ, ШТО ПРЕДСТАВЉА
НИЗАК НИВО ШЕЋЕРА У КРВИ.

АКО САМ ХИПЕР

ИЗНАД 14 ММОЛ/Л
250 МГ/ДЛ

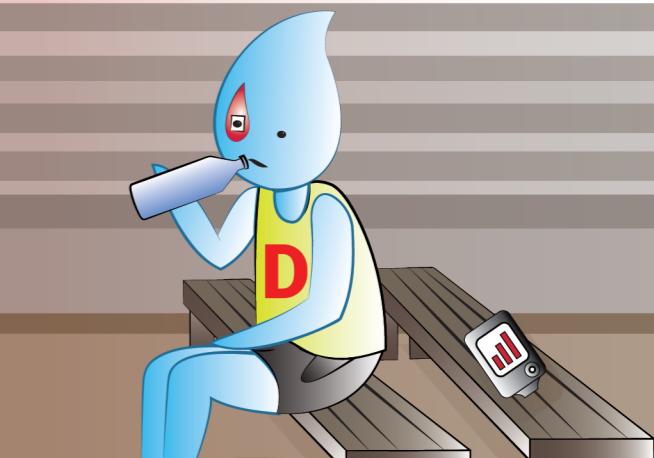
СТАЈЕМ СА ТРЕНИНГОМ НА
НЕКО ВРЕМЕ.

ПИЈЕМ ДОСТА ВОДЕ У МАЛИМ
ГУТЉАЈИМА.

ПОНОВО ПРОВЕРАВАМ НИВО
ШЕЋЕРА У КРВИ И КЕТОНЕ*.

*ако је то могуће

ПРАТИМ КОРАКЕ У МОЈОЈ
ХИПЕР ТАБЕЛИ.

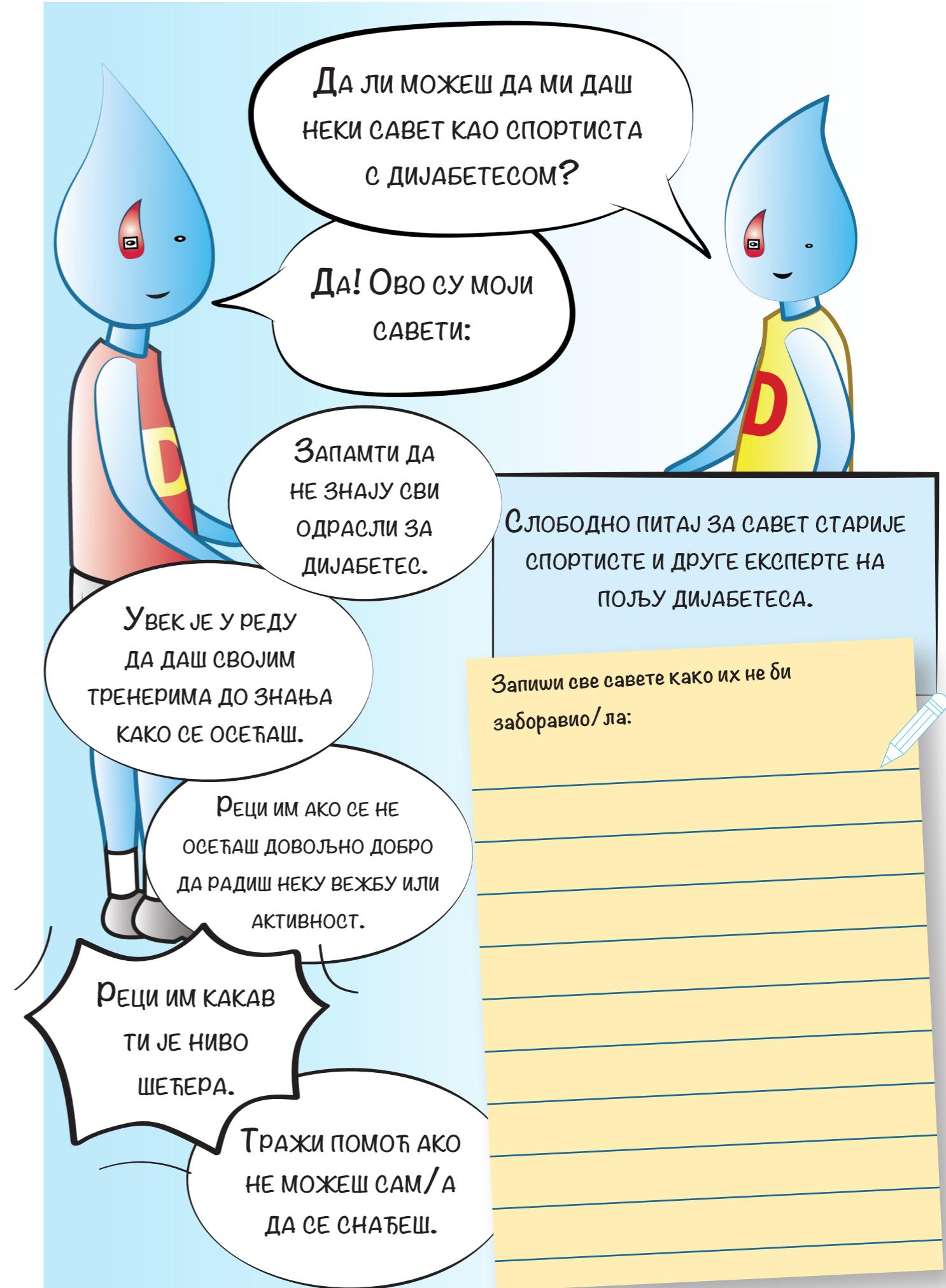
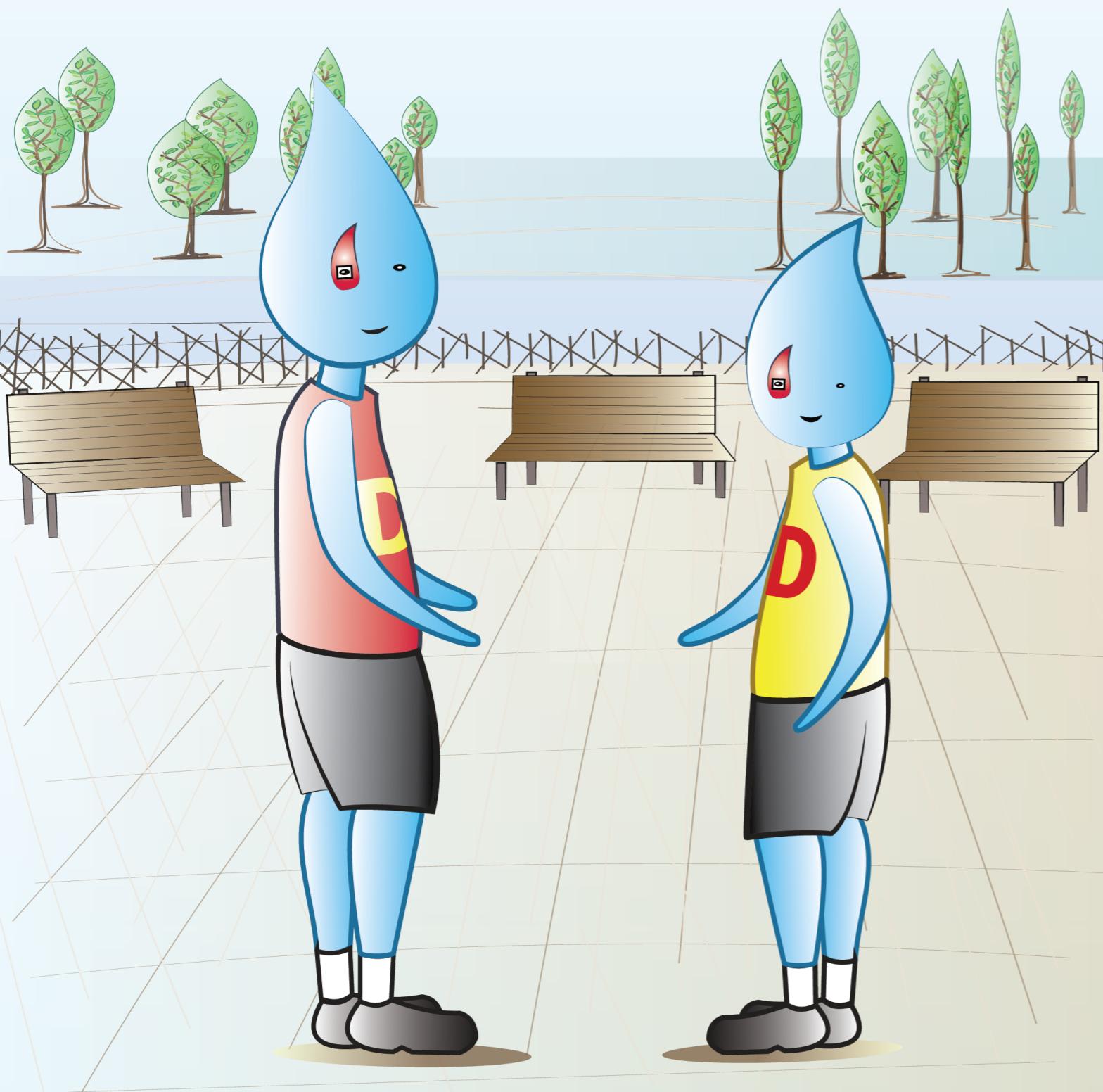
ДА ЛИ ЗНАШ?

ХИПЕР ЈЕ СКРАЋЕНИЦА ЗА
ХИПЕРГЛИКЕМИЈУ, ШТО ПРЕДСТАВЉА
ВИСОК НИВО ШЕЋЕРА У КРВИ.

Прича 3

ДОБРО ЈЕ ПОПРИЧАТИ

ИДЕЈЕ

Питај своје родитеље за помоћ у сакупљању информација о дијабетесу и подели их са пријатељима и саиграчима.

Покажи им да можеш да радиш све што могу и они, попут игре, трчања и конзумације нормалне хране.

Буди стрпљив/а с другима ако су знатижељни или ако реагују негативно на неки начин. Дијабетес је можда нови појам за њих.

ВЕЖБАЈ ДА УЉУДНО КАЖЕШ “НЕ”.
Некад се можда нећеш осећати довољно комфорно да говориш о свом дијабетесу или да се бавиш неком активношћу.

Запиши их овде:

Ево пар идеја које ће ти помогти да се осећаш довољно самоуверено да започнеш конверзацију на тему дијабетеса...

Припреми излагање у којем ћеш да објасниш шта је дијабетес. Укључи слике своје дневне рутине и нацртај графикон уређаја које користиш.

Могао би да снимиш видео под насловом “Један дан са дијабетесом” где показујеш како изгледа живот са дијабетесом.

Замоли своје родитеље да ти помогну у вежбању одговора на питања. На пример, другар би те можда питао како се мери шећер, како инсулинска пумпа или пен функционишу или како се броје угљени хидрати.

Да ли можеш да се сетиш још неких идеја за ствари које можеш да урадиш?

УРЕДУ ЈЕ

ДА СЕ ПОНЕКАД ОСЕЋАШ ТУЖНО ИЛИ ЉУТО. Ево пар ствари које можеш да радиш да би се орасположио/ла:

Причај са својим родитељима или старатељима о томе како се осећаш и реци им како би они могли да ти помогну.

Буди спреман да учиш о свом дијабетесу. Када будеш знато све чињенице, осећајеш се угодније у својој кожи.

Подели све лоше мисли са људима које волиш.

Немој да се бојиш да учествујеш у спорту у ком уживаш. Дијабетес те не спречава да се бавиш спортом или да постигнеш шта год пожелиш!

Ако се плашиш хипогликемије, причај о томе са својим родитељима како бисте нашли решење.

Нека деца с дијабетесом се не осећају угодно у свом телу. Ако се и ти осећаш овако, направи листу свих ствари које ти се свиђају у вези себе.

Добре ствари у вези мене:

Не мораš никоме да се доказујеш. Само буди оно што јеси.

Уживај у животу, ради забавне ствари, стекни пријатеље и подсети се да си исти/а као и сви други.

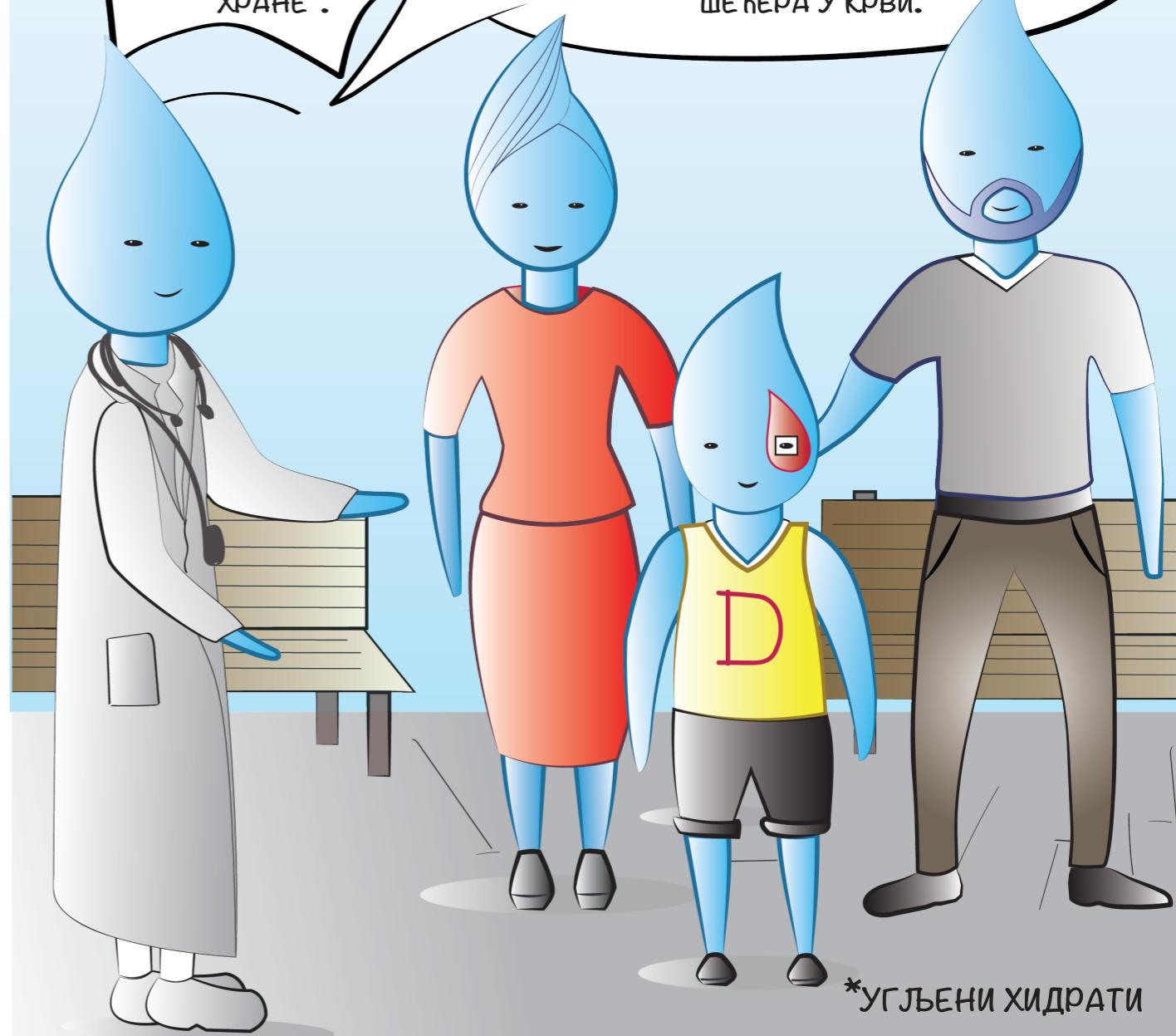
Прича 4
СВЕ О ИСХРАНИ

Здрава исхрана одржава твоје тело у доброј форми, поготову када се бавиш спортом.

Када имаш дијабетес, мораши да учиш о угљеним хидратима као групи хране*.

Бројање угљених хидрати значи да можеш да уравнотежиш унос инсулина са угљеним хидратима које поједеш и попијеш. То ће помогти у одржавању оптималног нивоа шећера у крви.

*УГЉЕНИ ХИДРАТИ

Брзо делујући угљени хидрати дижу шећер у крви брже.

Споро делујући угљени хидрати дижу шећер у крви спорије.

ИСХРАНА ПРЕ СПОРТА

ПРЕ БИЛО КАКВЕ ВЕЖБЕ НАЈБОЉЕ ЈЕ ЈЕСТИ СПОРО ДЕЛУЈУЋЕ УГЉЕНЕ ХИДРАТЕ.

Ево неких намирница које имају око 15 гр споро делујућих угљених хидрата:

ИСХРАНА ТОКОМ И НАКОН ТРЕНИНГА

Најбоље је узети брзо делујуће угљене хидрате током и након вежбања и кад ти је ниво шећера у крви низак.

Ево неких намирница које имају око 15 гр брзо делујућих угљених хидрата:

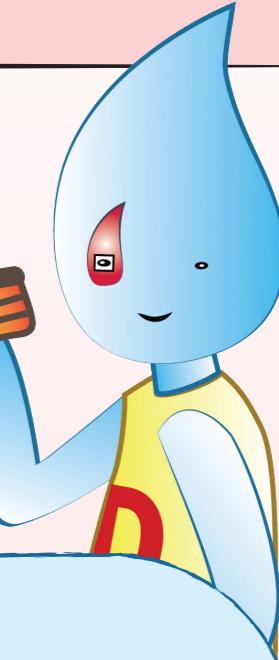

Прати декларацију на производима

Запамти ово:

ДА ЛИ ЗНАШ?

ДЕЦА СА ДИЈАБЕТЕСОМ МОГУ ДА ЈЕДУ СЛАТКИШЕ. МОЖЕШ ДА ЈЕДЕШ СВЕ ДОКЛЕ ГОД БАЛАНСИРАШ УГЉЕНЕ ХИДРАТЕ СА ИНСУЛИНОМ.

ДА ЛИ ЗНАШ?

ДИЈАБЕТЕС ТИП I СЕ НЕ ДОБИЈА ОД КОНЗУМАЦИЈЕ ПРЕВИШЕ ШЕЋЕРА!

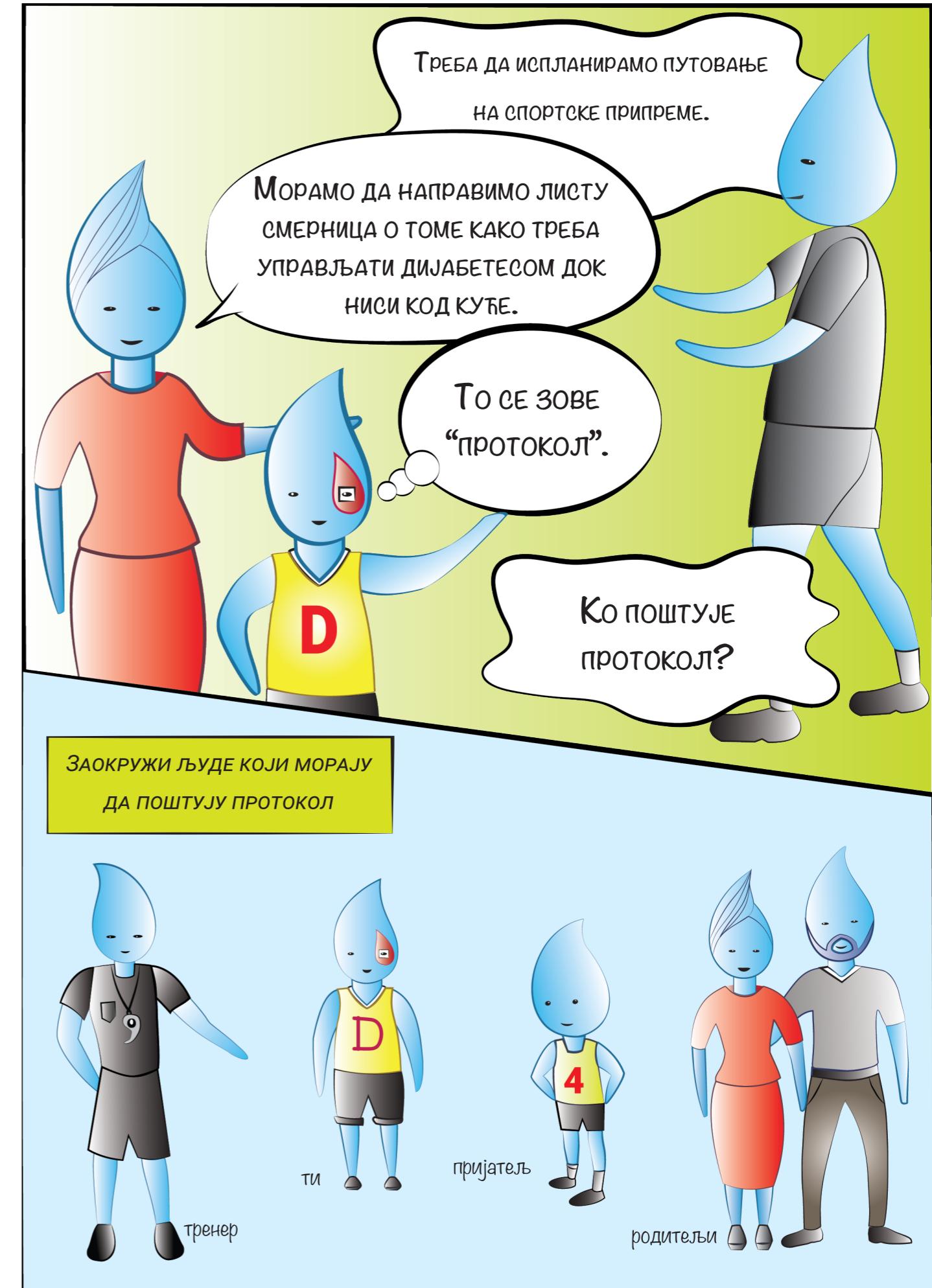
Такође сам научио/ла:

ДА ЛИ ЗНАШ?

ВАЖНО ЈЕ ПИТИ ДОСТА ВОДЕ ПРЕ, ТОКОМ И НАКОН ТРЕНИНГА, ЧАК ИАКО НИСИ ЖЕДАН/НА.

Прича 5

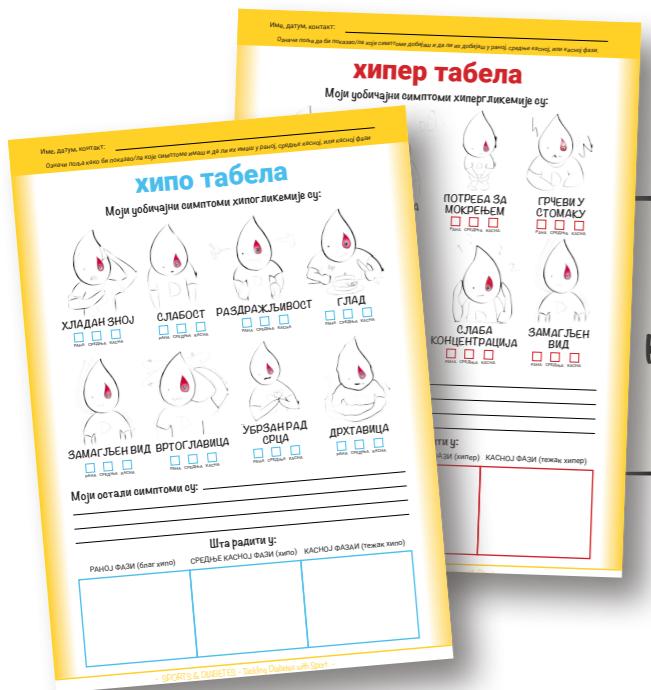
САВЕТИ ТОКОМ ПУТОВАЊА

ТАКОЂЕ ТРЕБА ДА ПОНЕСЕМО ТРИ
ТАБЕЛЕ:

ПЛАН ПОСТУПАЊА, ТАБЕЛА
КОЈА ПОКАЗУЈЕ ШТА ТРЕБА ДА СЕ
РАДИ КАД ЈЕ ГЛУКОЗА У КРВИ НА
РАЗЛИЧИТИМ НИВОИМА.

план поступања				
Начињи кораке који мораш да се предузму у складу са различитим нивоима глюкозе у крви и у различитим ситуацијама				
ГЛУКОЗА (ммоль/л, срп/дг.)	РАДЊА 1	КО?	РАДЊА 2	КО?
ниже 2,7 / 40				
2,7 - 4 / 40 - 70				
4 - 5,5 / 70 - 100				
5,5 - 8 / 100 - 145				
8 - 16 / 145 - 200				
16 - 24 / 200 - 300				
више 24 / 300				

ТВОЈА ХИПО И ХИПЕР ТАБЕЛА,
КОЈА ПОКАЗУЈЕ ШТА СЕ РАДИ КАДА
СЕ ДОГОДИ ХИПО ИЛИ ХИПЕР.

табела исхране		
Шта и када једеш ПРЕ тренинга / игре / такмичења?	штап/шоколад/пирог/пудинг/кошничарка	штап/шоколад/пирог/пудинг/кошничарка
Шта и када једеш ТОКOM тренинга / игре / такмичења?	штап/шоколад/пирог/пудинг/кошничарка	штап/шоколад/пирог/пудинг/кошничарка
Шта и када једеш НАКОН тренинга / игре / такмичења?	штап/шоколад/пирог/пудинг/кошничарка	штап/шоколад/пирог/пудинг/кошничарка
Шта иначе водиш да једеш?	штап/шоколад/пирог/пудинг/кошничарка	штап/шоколад/пирог/пудинг/кошничарка

ТВОЈА ТАБЕЛА ИСХРАНЕ,
КОЈА ПОКАЗУЈЕ ТВОЈЕ
НАВИКЕ У ИСХРАНИ.

ХАЈДЕ ДА ПРОВЕРИМО ЛИСТУ СТВАРИ КОЈЕ
МОРАМ ДА ПОНЕСЕМ.

- Бочице инсулина
вреће за хлађење инсулина
- Инсулински пенови (кратко и дуго делујући)
резервни пенови
иглице
- Инсулинска пумпа
резерва за пумпу (пен)
инфузиони сетови
батерије
сертер
- Сензори
сертер за сензор
кинезиолошка трака
пуњач
батерије
- Апарат за мерење шећера
резервни апарат за мерење шећера
тракице
ланцете
- Таблете десктрозе/глукозе
грицкалице по избору
тракице за мерење кетона у урину
глукагон
- Извештај лекара на коме пише дијагноза и терапија
број телефона и електронска адреса ендокринолога
књига или апликација за бројање угљених хидрата
документ о изузету од допинг контроле - изузет је због узимања терапије (TUE)
- План поступања
Хипо и хипер табеле
табела исхране
- Означи оно што користиш

САДА КАДА ИМАМО СВЕ ЧИНЈЕНИЦЕ,

МОЖЕМО ДА ПОЧНЕМО...

Ћао,

Имам пар задатака за тебе

на наредних неколико страна:

- Допуни табеле уз помоћ одрасле особе

Забави се! :)

Име, датум, контакт:

Означи поља како би показао/ла које симптоме имаш и да ли их имаш у раној, средње касној, или касној фази

ХИПО ТАБЕЛА

Моји уобичајни симптоми хипогликемије су:

На веб страници пројекта
можете пронаћи следеће
графиконе за штампање, као и
примере како да их попуните.

www.sportsanddiabetes.eu

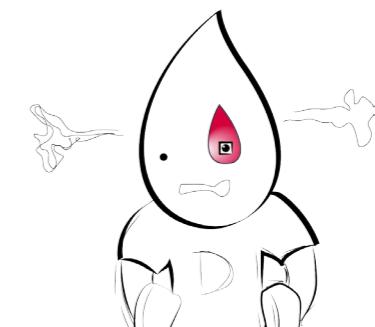
ХЛАДАН ЗНОЈ

РАНА СРЕДЊА КАСНА

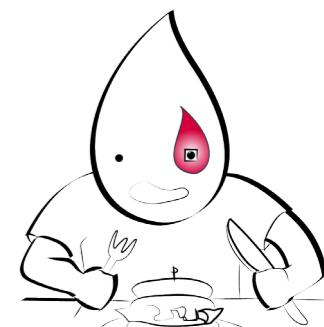
СЛАБОСТ

РАНА СРЕДЊА КАСНА

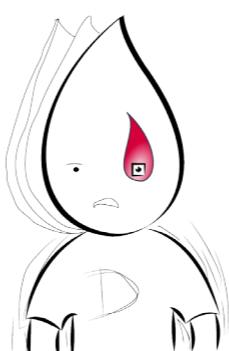
РАЗДРАЖЉИВОСТ

РАНА СРЕДЊА КАСНА

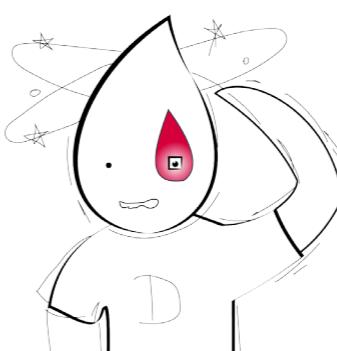
ГЛАД

РАНА СРЕДЊА КАСНА

ЗАМАГЉЕН ВИД ВРТОГЛАВИЦА

РАНА СРЕДЊА КАСНА

УБРЗАН РАД СРЦА

РАНА СРЕДЊА КАСНА

ДРХТАВИЦА

РАНА СРЕДЊА КАСНА

Моји остало симптоми су:

Шта радити у:

РАНОЈ ФАЗИ (благ хипо)

СРЕДЊЕ КАСНОЈ ФАЗИ (хипо) КАСНОЈ ФАЗИ (тежак хипо)

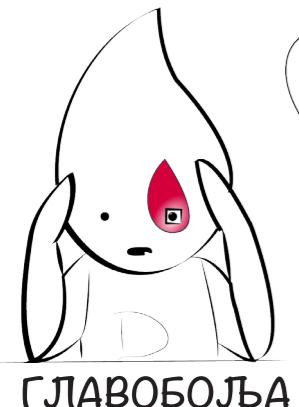
--	--	--

Име, датум, контакт:

Означи поља да би показао/ла које симптоме добијаш и да ли их добијаш у раној, средње касној, или касној фази.

хипер табела

Моји уобичајни симптоми хипергликемије су:

ГРЧЕВИ У СТОМАКУ

РАНА СРЕДЊА КАСНА

РАНА СРЕДЊА КАСНА

РАНА СРЕДЊА КАСНА

СЛАБОСТ

РАНА СРЕДЊА КАСНА

НЕРВОЗА

РАНА СРЕДЊА КАСНА

СЛАБА КОНЦЕНТРАЦИЈА

РАНА СРЕДЊА КАСНА

ЗАМАГЉЕН ВИД

РАНА СРЕДЊА КАСНА

Моји остале симптоме су:

Шта радити у:

РАНОЈ ФАЗИ (благ хипер)

СРЕДЊЕ КАСНОЈ ФАЗИ (хипер)

КАСНОЈ ФАЗИ (тежак хипер)

--	--	--

Име, датум, контакт:

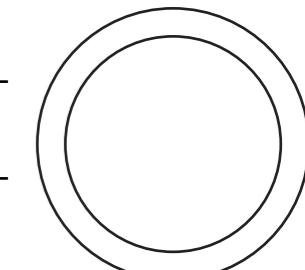
Полуни табелу тако што ћеш дати одговор о храни коју једеш у различитим ситуацијама.

табела исхране

Шта и када једеш ПРЕ тренинга / игре / такмичења?

Тренд
шећера

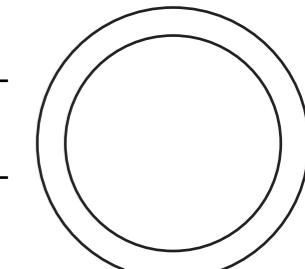

нацртaj порцијe овде

Шта и када једеш ТОКОМ тренинга / игре / такмичења?

Тренд
шећера

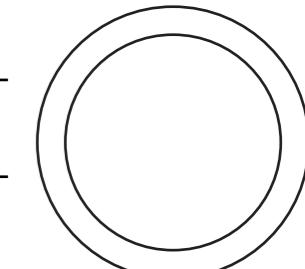

нацртaj порцијe овде

Шта и када једеш НАКОН тренинга / игре / такмичења?

Тренд
шећера

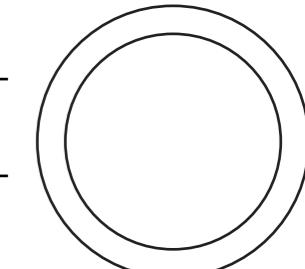

нацртaj порцијe овде

Шта иначе волим да једем?

Тренд
шећера

нацртaj порцијe овде

Име, датум, контакт:

Попуни табелу тако што ћеш дати одговор о храни коју једеш у различитим ситуацијама.

табела исхране

Шта и када једеш ПРЕ тренинга / игре / такмичења?

Тренд шећера

Шта и када једеш ТОКОМ тренинга / игре / такмичења?

Тренд шећера

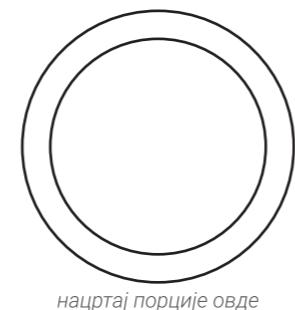
Шта и када једеш НАКОН тренинга / игре / такмичења?

Тренд шећера

Шта иначе волим да једем?

Тренд шећера

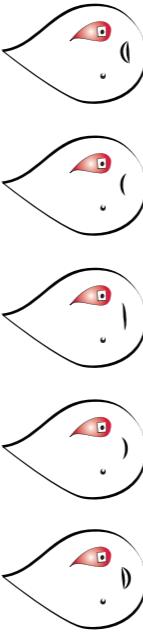
ДНЕВНИК активности

Име, датум, контакт:

спорт:

датум:

оценi своју регулацију шећера:

Шта си радио/ла и како би оценено/ла интензитет тога?

Чео тренинг	време	током	одмах након	одложени хлупо

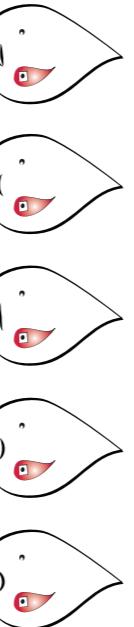
Како си управљао/ла дијабетесом? Име стратегије:

Глукоза	30 мин пре	непосредно пре	током	одмах након	одложени хлупо
исхрана					да / не ако да, када:
доза инсулина					

Како си управљао/ла дијабетесом? Име стратегије:

	ЗО мин пре	непосредно пре	током	одмак након	1 сат након	одложени хипо
Глукоза *ако је могуће додај и тренди глукозе						да / не ако да, када:
Исхрана						
Доза инсулина						

Шта си радио/ла и како би оценио/ла интензитет тога?

оценити своју регулацију шећера:

Име, датум, контакт:

Спорт:

Мјесец:

Име, датум, контакт:

ДНЕВНИК АКТИВНОСТИ

ПЛАН ПОСТУПАЊА

Напиши кораке који морају да се предузму у складу са различитим нивоима глукозе у крви и у различитим ситуацијама.

Задохнули се ситуацију: ТРЕНИНГ • УТАКМИЦА ИЛИ ТАКМИЧЕЊЕ • ПУТОВАЊЕ • НОЋ • други

ГЛУКОЗА (mmol/L или mg/dL)	РАДЊА 1	КО?	РАДЊА 2	КО?
Испод 2.2 / 40				
2.2 - 4 / 40 - 70				
4 - 5.5 / 70 - 100				
5.5 - 8 / 100 - 145				
8 - 16 / 145 - 300				
16 - 24 / 300 - 500				
Изнад 24 / 500				

Име, датум, контакт:

Напиши кораке који морају да се предузму у складу са различитим нивоима глюкозе у крви и у различитим ситуацијама.

Заокружни ситуацију: ТРЕНИНГ • УТАКМИЦА ИЛИ ТАКМИЧЕЊЕ • ПУТОВАЊЕ • НОЋ • ДРУГИ

ГЛУКОЗА (mmol/L или mg/dL)	РАДЊА 1 КО?	РАДЊА 2 КО?
истпод 2.2 / 40		
2.2 - 4 / 40 - 70		
4 - 5.5 / 70 - 100		
5.5 - 8 / 100 - 145		
8 - 16 / 145 - 300		
16 - 24 / 300 - 500		
изнад 24 / 500		

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union